

ข้อควรปฏิบัติในการเลี้ยงสัตว์น้ำในช่วงฤดูแล้ง

กรณีที่เลี้ยงสัตว์น้ำในบ่อดิน ดังนี้

๑. ควรปรับลดขนาดการผลิต หรืองดเว้นการเลี้ยงสัตว์น้ำ โดยทำการตากบ่อและตกแต่งบ่อเลี้ยง ในช่วงฤดูแล้งแทน เพื่อเตรียมไว้เลี้ยงสัตว์น้ำในรอบต่อไป
 ๒. วางแผนการเลี้ยงสัตว์น้ำให้เหมาะสมกับสภาพพื้นที่และฤดูกาล
 ๓. หยอยจับสัตว์น้ำที่ได้ขนาดขึ้นมาจำหน่ายหรือบริโภค เพื่อลดปริมาณสัตว์น้ำภายในบ่อ
 ๔. หากจำเป็นต้องเลี้ยงสัตว์น้ำควรคัดเลือกพันธุ์สัตว์น้ำที่มีความแข็งแรง จากฟาร์มผู้ผลิตที่ได้มาตรฐาน และ เชื่อถือได้
 ๕. ควบคุมการใช้น้ำและรักษาปริมาณน้ำในบ่อเลี้ยงสัตว์น้ำให้มีการสูญเสียให้น้อยที่สุด ป้องกันการรั่วซึม หรือจัดทำร่มเงาให้กับบ่อเลี้ยงสัตว์น้ำ
 ๖. จัดเตรียมหาแหล่งน้ำสำรองไว้ใช้เพิ่มเติม
 ๗. ควรปล่อยสัตว์น้ำลงเลี้ยงในปริมาณหนาแน่นน้อยกว่าปกติ และควรปล่อยพันธุ์สัตว์น้ำที่มีขนาดใหญ่ เพื่อลดระยะเวลาการเลี้ยงให้น้อยลง
 ๘. ควรเลือกใช้อาหารสัตว์น้ำที่มีคุณภาพดีและให้ในปริมาณที่เหมาะสม
 ๙. ลดปริมาณอาหารสัตว์น้ำลง โดยเฉพาะอย่างยิ่งที่เป็นอาหารสดเพื่อป้องกันน้ำเน่าเสีย
 10. ควรเพิ่มความสนใจ สังเกตอาการต่างๆ ของสัตว์น้ำที่เกิดขึ้นอย่างใกล้ชิด หากมีอาการผิดปกติจะได้แก้ไขและให้การรักษาได้ทันเวลาที่
 11. ควรทำความสะอาดกระชังอย่างสม่ำเสมอ เพื่อกำจัดตะกอนและเศษอาหาร ซึ่งเป็นการตัดวงจรชีวิตปรสิตและเชื้อโรค นอกจากนี้ช่วยให้กระแสน้ำไหลผ่านกระชังได้ดี มีผลต่อการเจริญเติบโตและสุขภาพสัตว์น้ำ
 12. ควรงดเว้นการขนถ่ายสัตว์น้ำ ถ้าจำเป็นต้องระมัดระวังให้มากเนื่องจากจะมีผลกระทบกับการกินอาหารและการเจริญเติบโตของสัตว์น้ำโดยตรง
 13. ควรหมั่นตรวจสอบสุขภาพสัตว์น้ำอย่างสม่ำเสมอ เมื่อพบสิ่งผิดปกติให้รีบหาสาเหตุและแก้ไขได้ทันที
- ในขณะเดียวกันควรแจ้งให้ผู้เพาะเลี้ยงสัตว์น้ำอื่น ๆ ที่อยู่ใกล้เคียงทราบ เพื่อที่จะได้หามาตรการป้องกันการแพร่กระจายโรค กรณีที่มีสัตว์น้ำป่วยตายควรกำจัดโดยการฝังหรือเผา ไม่ควรทิ้งสัตว์น้ำป่วยในบริเวณบ่อที่เลี้ยงเป็นอย่างยิ่งเพราะเป็นการแพร่กระจายเชื้อโรคทำให้การระบาดของโรคเป็นไปได้อย่างรวดเร็ว

กรณีเลี้ยงสัตว์น้ำในกระชัง ดังนี้

๑. ควรปรับลดขนาดการผลิตหรืองดเว้นการเลี้ยงสัตว์น้ำโดยทำความสะอาดและซ่อมแซมกระชังในช่วงฤดูแล้งแทน เพื่อเตรียมไว้เลี้ยงสัตว์น้ำในรอบต่อไป
๒. วางแผนการเลี้ยงสัตว์น้ำให้เหมาะสมกับสภาพพื้นที่และฤดูกาล
๓. หยอยจับสัตว์น้ำที่ได้ขนาดขึ้นมาจำหน่ายหรือบริโภค เพื่อลดปริมาณสัตว์น้ำภายในกระชัง
๔. หากจำเป็นต้องเลี้ยงสัตว์น้ำควรคัดเลือกพันธุ์สัตว์น้ำที่มีความแข็งแรง จากฟาร์มผู้ผลิตที่ได้มาตรฐาน และเชื่อถือได้
๕. ควรเลือกแหล่งน้ำที่ตั้งกระชังที่มีระดับความลึกเพียงพอ เมื่อตั้งกระชังแล้วพื้นกระชังควรสูงจากพื้นน้ำไม่น้อยกว่า ๕๐ เซนติเมตร เพื่อให้ น้ำมีการหมุนเวียนถ่ายเทได้สะดวก
๖. ควรจัดวางกระชังให้เหมาะสม ไม่วางชิดกันจนหนาแน่นมากเกินไป เพราะจะไปขัดขวางการไหลของกระแสน้ำ
๗. ควรปล่อยสัตว์น้ำลงเลี้ยงในปริมาณหนาแน่นน้อยกว่าปกติ และควรปล่อยพันธุ์สัตว์น้ำที่มีขนาดใหญ่ เพื่อลดระยะเวลาการเลี้ยงให้น้อยลง ก่อนปล่อยสัตว์น้ำลงเลี้ยงในกระชัง ควรปรับสภาพแวดล้อม โดยเฉพาะคุณสมบัติของน้ำในภาชนะลำเลียงสัตว์น้ำควรมีคุณสมบัติใกล้เคียงกันกับน้ำที่ต้องการปล่อยสัตว์น้ำเช่น อุณหภูมิ ค่าความเป็นกรดต่าง เป็นต้น
๘. ควรเลือกใช้อาหารสัตว์น้ำที่มีคุณภาพดีและให้ในปริมาณที่เหมาะสม
๙. ลดปริมาณอาหารสัตว์น้ำลง โดยเฉพาะอย่างยิ่งที่เป็นอาหารสดเพื่อป้องกันน้ำเน่าเสีย
10. ควรเพิ่มความสนใจ สังเกตอาการต่าง ๆ ของสัตว์น้ำที่เกิดขึ้นอย่างใกล้ชิด หากมีอาการผิดปกติ จะได้แก้ไขและให้การรักษาได้ทันทั่วทั้งที่
11. ควรทำความสะอาดกระชังสม่ำเสมอเพื่อกำจัดตะกอนและเศษอาหารซึ่งเป็นการตัดวงจรชีวิตปรสิตและเชื้อโรค นอกจากนี้ช่วยให้กระแสน้ำไหลผ่านกระชังได้ดี มีผลต่อการเจริญเติบโตและสุขภาพสัตว์น้ำ
12. ควรงดเว้นการขนถ่ายสัตว์น้ำ ถ้าจำเป็นต้องระมัดระวังให้มากเนื่องจากจะมีผลกระทบกับการกินอาหาร และการเจริญเติบโตของสัตว์น้ำโดยตรง
13. ควรหมั่นตรวจสุขภาพสัตว์น้ำอย่างสม่ำเสมอ เมื่อพบสิ่งผิดปกติให้รีบหาสาเหตุและแก้ไขได้ทันที ในขณะเดียวกันควรแจ้งให้ผู้เพาะเลี้ยงสัตว์น้ำอื่น ๆ ที่อยู่ใกล้เคียงทราบ เพื่อที่จะได้หามาตรการป้องกันการแพร่กระจายโรคกรณีที่มีสัตว์น้ำป่วยตายควรกำจัดโดยการฝังหรือเผา ไม่ควรทิ้งสัตว์น้ำป่วยในบริเวณแม่น้ำที่เลี้ยงเป็นอย่างยิ่งเพราะเป็นการแพร่กระจายเชื้อโรคทำให้การระบาดของโรคเป็นไปได้อย่างรวดเร็ว

การเฝ้าระวังโรคสัตว์น้ำในช่วงฤดูแล้ง

เนื่องจากในช่วงฤดูแล้งอุณหภูมิอากาศและน้ำสูงขึ้นมาก ปริมาณน้ำในแหล่งน้ำต่างๆลดน้อยลง ช่วงนี้ถ้ามีฝนตกอุณหภูมิอากาศและน้ำจะเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว สภาวะต่างๆ ดังกล่าว จะมีผลกระทบต่อสุขภาพสัตว์น้ำที่เลี้ยงโดยตรง โดยทำให้สัตว์น้ำเครียดอ่อนแอและยอมรับเชื้อโรคได้ง่าย โดยเฉพาะการเลี้ยงสัตว์น้ำในกระชังในแม่น้ำ ลำน้ำสาขา อ่างเก็บน้ำและคลองส่งน้ำต่าง ๆ

โรคที่ควรเฝ้าระวังในหน้าร้อน ได้แก่ โรคที่เกิดจากปรสิต เช่น เห็บกระชัง ปลิงใส เห็บปลา เหาปลา และหมัดปลา เป็นต้น โรคที่เกิดจากแบคทีเรีย เช่น สเตรปโตคอคคัส (*Streptococcus sp.*) แอโรโมแนส (*Aeromonas hydrophilo*) วิบริโอ (*Vibrio sp.*) เป็นต้น แบคทีเรียดังกล่าว จัดอยู่ในกลุ่มแบคทีเรียนักฉวยโอกาส (Opportunistic bacteria) ที่พบและอาศัยอยู่ตามแหล่งน้ำทั่วไป โดยจะเข้าทำอันตรายสัตว์น้ำเมื่อสัตว์น้ำอ่อนแอ และสามารถแพร่กระจายได้รวดเร็วโดยผ่านกระแสเลือดที่กระจายอยู่ทั่วตัว

ความรุนแรงของโรคขึ้นอยู่กับความแข็งแรงของสัตว์น้ำถ้าสัตว์น้ำมีภูมิต้านทานโรคต่ำ ในขณะที่สภาพแวดล้อม (คุณภาพน้ำ) เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วหรือมีคุณสมบัติของน้ำไม่เหมาะสมต่อการดำรงชีวิตของสัตว์น้ำ

สัตว์น้ำที่มีปรสิต มีลักษณะอาการ เช่น ว่ายน้ำผิดปกติ แฉก หรือรวมกลุ่มที่ผิวน้ำหายใจถี่มีจุดแดงแผล ถลอกตามผิวหนังตัว เป็นต้น

สัตว์น้ำที่ติดเชื้อแบคทีเรีย มีลักษณะอาการ เช่น ซึม ไม่กินอาหาร ว่ายน้ำคางส่ว้น มีแผลเลือดออกตามผิวหนัง ลำตัวและอวัยวะต่าง ๆ มีตุ่มฝีที่บริเวณใต้คางและผิวหนังตัว ตาขุ่น โปน ครีบกร่อน ท้องบวม เป็นต้น

การรักษาโรค

1. โรคปรสิต โดยการตัดวงจรชีวิตปรสิต กำจัดตะกอนและเศษอาหารที่เกาะติดตามกระชังซึ่งเป็นอาหารที่อยู่อาศัยและสืบพันธุ์วางไข่ และใช้สารเคมี เช่น ไตรคลอโรฟอน (กลุ่มยาฆ่าแมลง) อัตราการใช้ 0.๕-๐.๗๕ ส่วนในล้านส่วน (0.๕-๐.๗๕ กรัมต่อปริมาตรน้ำ ๑ ตัน) ทำทุก ๆ ๑ สัปดาห์ ทำซ้ำติดต่อกัน ๓-๔ ครั้ง หรือ ฟอร์มาลินเข้มข้น ๒๐๐-๒๕๐ ส่วนในล้านส่วน (พีพีเอ็ม) (๒๐๐-๒๕๐ มิลลิลิตร (ซีซี) ต่อปริมาตรน้ำ ๑ ตัน) นาน ๑๕-๓๐ นาที ถ้าเป็นปลาที่เลี้ยงในกระชัง ควรนำปลาขึ้นจากกระชังชั่วคราว พักใส่ถังหรือบ่อ หรือใช้ผ้าใบล้อมกระชังปลาแล้วจึงใช้สารเคมีไม่ควรใส่ยาหรือสารเคมีลงในแหล่งน้ำโดยตรง
2. โรคติดเชื้อแบคทีเรีย โดยใช้ยาต้านจุลชีพ ผสมอาหารให้กินตามคำแนะนำในฉลากยา